

Remissvar från riksorganisationen Hela Sverige ska leva
Till mailadress: s.remissvar@regeringskansliet.se, kopia till
louise.a.andersson@regeringskansliet.se

2023-11-01

Uppdrag att möjliggöra bättre tillgång till hälso- och sjukvård i hela landet genom främjande av etablering i glesbygd

Diarienummer S2023/02208

Vi är en riksorganisation vars syfte är att ge allmännytta genom att verka för goda villkor i hela landet, en god landsbygdsutveckling och en god balans mellan stad och land. Vi företräder byarörelsen och stöttas av medlemsorganisationer som vill att hela Sverige ska leva.

I detta remissvar trycker vi på att:

- Promemorian präglas av goda intentioner men befinner sig i viss utsträckning på idéstadiet. Resultatet bör därför ses som en startpunkt i ett fördjupat arbete med att stärka hälso- och sjukvården i hela landet.
- Frågan om tillgång till hälso- och sjukvård i hela landet ska inte reduceras till en sektorpolitisk angelägenhet utan bör ses i ett bredare perspektiv. Med anledning av det lyfter vi ett förslag om att tillsätta ett landsbygdspolitiskt råd.
- Förslaget att utveckla upphandlingen är relevant, där vi är positiva till idén om en bredare tillämpning av de insatser som föreslås. Vi presenterar också ett alternativt synsätt, som vi menar kan bidra till goda effekter för hälso- och sjukvården i glesa landsbygder.
- Förslaget om att införa ett statsstöd är bra – men behöver följas löpande för att säkerställa att önskade effekter uppnås. Vi ser också risk för oönskade effekter varför införandet bör ske som en försöksverksamhet.
- Det är en allvarlig brist att promemorian helt saknar skrivningar om den idéburna sektorn och dess betydelse och potential för hälso- och sjukvården i glesa landsbygder.

Inledningsvis vill vi lyfta fram att vi i detta svar genomgående använder begreppet glesa landsbygder – som ett förhållningssätt till att det finns landsbygder med olika förutsättningar. På övergripande nivå välkomnar vi utredningens förslag men vill samtidigt framföra, likt utredningen också gör, “att det krävs fler åtgärder för att säkerställa tillgång till jämlik vård i hela landet”. Det är därför angeläget att promemorian ses som en startpunkt för en kommande process – där vi gärna ser mer kraftfulla åtgärder.

Se hälso- och sjukvårdsfrågorna ur ett helhetsperspektiv

Vi är positiva till att promemorian lyfter behovet av att se hälso- och sjukvårdsfrågorna i ett helhetsperspektiv. Detta gäller inte minst avsnitten som belyser de utmaningar som finns vad gäller kompetensförsörjning, och det ömsesidiga beroendet mellan en fungerande hälso- och sjukvård och

samhället i stort. Vården är en viktig samhällsbärare och därigenom också en förutsättning för livskraftiga landsbygder.

För att stärka helhetsperspektiven menar vi att regeringen bör inrätta ett sektorsövergripande landsbygdspolitiskt råd. Uppdraget bör vara att långsiktigt både följa och föreslå insatser för att stärka utvecklingen gentemot de landsbygdspolitiska målen där tillgången till hälso- och sjukvård utgör ett viktigt perspektiv. På så sätt kan det landsbygdspolitiska perspektivet stärka utvecklingen mot de effekter som förslagen i promemorian syftar till att bidra med.

När flera frågor hanteras samlat finns förutsättningar att identifiera synergier mellan områden och realisera samordningsvinster. Med ett större helhetsperspektiv bedömer vi också att möjligheterna till policyutveckling stärks. En nyckel för framgång blir att säkerställa rådets tvärsektoriella mandat inom Regeringskansliet

Förslaget om att utveckla mindre företags möjligheter att delta i upphandlingar

Att förenkla för mindre privata aktörer att etablera sig i landsbygd ser vi som en liten, om än viktig, del i att lösa målet om att hälso- och sjukvårdstjänster ska finnas tillgängliga för alla, oberoende var i landet som patienten är bosatt.

I det nuvarande förslaget är huvudspåret att mindre företag ska få bättre förutsättningar att delta i upphandlingar av hälso- och sjukvård. Det är ett relevant förslag då mindre och framför allt platsbundna företag därmed skulle kunna bidra till hälso- och sjukvården i glesa landsbygder. Vi är dock tveksamma om det är tillräckligt med den typen av mjuk styrning som föreslås.

Vi bedömer att det också finns skäl att utveckla hur större företag i högre grad kan bidra till hälso- och sjukvården i glesa landsbygder. Vi menar att enskilda upphandlingar i betydligt högre utsträckning bör innefatta *både* glesa och täta strukturer – där den som lämnar anbud behöver presentera en lösning som också innefattar glesa landsbygder, till exempel genom flera noder. Samma principiella utgångspunkt finns när det gäller styrningen av myndigheter, som till exempel för Umeå universitet och uppdraget i regleringsbrevet att anordna en viss grad av decentraliserad utbildning. Detta vänder sig sannolikt i högre grad till större företag, men skulle kunna bidra till mer tillgänglig primärvård.

Promemorian lyfter också att det kan finnas skäl att bredda tillämpningen av förslagen vad gäller de mindre företagens möjligheter att delta i upphandlingar av hälso- och sjukvårdstjänster. Vi bedömer att det skulle vara relevant. De små aktörernas svårigheter att delta i upphandlingar återkommer inom en lång rad samhällsområden.

Förslaget om att införa ett statsstöd

Vår bedömning är att förslaget om att införa ett statsstöd är relevant och kan göra skillnad. Vi tror att avståndsbegränsningen på 20 kilometer är en lämplig utgångspunkt, precis som övriga delar i förslaget vad gäller till exempel öppethållande.

Vi vill ändå lyfta några frågetecken som vi menar behöver hanteras:

- Var är den idéburna sektorn? På mindre orter tar sig entreprenörskapet olika former – där samhällsnyttiga verksamheter ofta drivs inom den ideella sektorn. Inte minst gäller detta frågor där det finns ett vakuum som varken offentliga aktörer eller privat näringsliv fyller – vilket i hög grad gäller frågan om hälso- och sjukvård i glesa landsbygder. Vi menar att det är en brist att

promemorian inte utreder hur den idéburna sektorn kan ges större möjligheter att bidra till hälso- och sjukvården – till exempel genom statsstöd.

- Öppnar stödet upp för oseriösa aktörer? Under hösten 2023 förekommer det rapporter om hur den organiserade brottsligheten tar sig in i välfärdssektorn – och under året har utmaningar med privata aktörer inom skolsystemet debatterats flitigt. Vi menar att stödet bör utformas för att minimera risker för missbruk. Detta är också en anledning till att stödet bör öppnas upp för idéburna verksamheter med förankring i lokalsamhället.
- Finns det risk för ett Moment 22? Vi menar att det finns en risk att nya verksamheter med statsbidrag kan locka personal från befintlig primärvård – då de funktionella arbetsmarknadsregionerna är geografiskt stora i glesa landsbygder. Även om det bara handlar om ett fåtal personer så är det ett sårbart läge – där en läkare som flyttar till en ny verksamhet kan få stora konsekvenser för enskilda primärvårdsanläggningar.
- Är förslaget tillräckligt kraftfullt? Vi är tveksamma till om förslaget till statsstöd är tillräckligt kraftfullt. Stödet för apotek som står som modell för liggande förslag (som når cirka 40 av 1400 fysiska apotek) gör skillnad, men är inte tillräcklig ur ett nationellt perspektiv. Det blir i slutändan en fråga om politiska prioriteringar kring den geografiska likvärdigheten – där det behöver det finnas transparens vad gäller ambitionsnivån.

Vi menar att promemorian är rätt ute med resonemang om en pilotperiod på tre år och därefter utvärdering med beslut om stödet ska bli permanent eller inte. Givet de stora osäkerheterna tror vi dock att införandet ännu hellre bör ske som en försöksverksamhet genom ett mer hypotesdrivet förhållningssätt, med ständig utveckling, test och uppföljning av nya idéer.

Stärkt forskning och samskapande

Precis som promemorian är inne på ser förutsättningarna olika ut i Sveriges landsbygder – och därför behöver också lösningarna se olika ut. Här spelar givetvis utvecklingen av utbildningsväsendet och forskning en viktig roll för att bättre kunna möta och förstå de olika förutsättningarna. Men vi menar också att det bör finnas utrymme för mer av samskapande mellan civilsamhället, offentliga aktörer och det privata näringslivet. Detta för att nå målet om jämlik vård i hela landet, för *alla* människor - unga som gamla. Kanske kan denna promemoria bli starten för en ny syn på hur tillgänglig vård i hela landet bäst skapas tillsammans?

Avslutningsvis vill vi skicka med en fråga om språkbruk. Ett av de bärande förslagen nu är att införa ett statsbidrag. Vi menar att det skickar fel signaler. Kanske skulle förslaget i stället kunna presenteras som en *satsning på likvärdighet*? Den svenska sjukvårdsmodellen bedrivs med offentliga medel och så varför lyfta just detta som ett bidrag?

2023-11-01

Vireda

Irene Oskarsson
Ordförande

Avelsbol

Erik A. Eriksson
Ordförande

Fränsta

Emilia Rapp
Styrelseledamot

Frösön

Klas Fritzon
Strateg

HELA SVERIGE.

Tel växel: 010-489 13 50

info@helasverige.se

www.helasverige.se #helasverigeskaleva

www.landsbygdsriksdagen.se